

Základná škola, Školská č. 299, Skýcov
Školská 299/11, 951 85 Skýcov

ČITATELSKÁ GRAMOTNOST'

**PLÁN AKTIVÍT NA PODPORU ROZVOJA ČITATELSKEJ
GRAMOTNOSTI**

2017/2018

Programové východiská Čitateľská gramotnosť (ďalej len ČG) sa považuje za existenčnú a základnú kompetenciu vzdelaného človeka, bez ktorej nemožno dosiahnuť všetky ďalšie kompetencie. Nároky na čitateľskú zručnosť sa stále zvyšujú a jednotlivci musia pracovať s textovými informáciami a komplikovanejšími spôsobmi. Keďže výsledky medzinárodných výskumov ukázali nedostatočnú úroveň ČG slovenských žiakov, upozornili na nevyhnutnosť systematického prístupu v tejto oblasti, čo viedlo k vytvoreniu Národnej stratégie zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvíjania čitateľskej gramotnosti (ďalej aj „národná stratégia“), schválenej ministerstvom školstva v novembri 2015 a aktualizovanej NR SR v apríli 2016.

Vymedzenie pojmu „čitateľská gramotnosť“ ČG sa pôvodne chápala ako schopnosť čítať a písať. V súčasnosti sa už tento spôsob ponímania dopĺňa o ďalšie charakteristiky čitateľských zručností. Štúdie gramotnosti PISA a PIRLS nazerať na čítanie a písanie ako na súbor vedomostí a zručností, ktoré jedinec uplatňuje pri práci s rôznymi typmi textov. PIRLS5 vymedzuje ČG ako „schopnosť rozumieť formám písaného jazyka, ktoré vyžaduje spoločnosť a/alebo jednotlivci, a tieto formy používať. Mladí čitatelia môžu odvodzovať význam zo širokej škály textov. Čítajú, aby sa učili, aby sa zapojili do spoločenstva čitateľov, a čítajú tiež pre zábavu.“. PISA presahuje svojou definíciou len dešifrovanie či porozumenie textu a zahŕňa do nej tiež pochopenie a následné použitie získaných informácií pre funkčné účely. Chápe teda ČG ako „schopnosť porozumieť písanému textu, premýšľať o ňom a používať ho na dosiahnuť tie vlastných cieľov, na rozvíjanie vlastných vedomostí a potenciálu a na aktívnu účasť v spoločnosti“. Táto definícia PISA, zvyrazňujúca funkčnú a konštruktívnu povahu čítania, zohľadňuje práve také zložky ČG, ktoré možno testovať a merať. Súčasne tiež rozlišuje tri aspekty ČG, a to získavanie informácií, vytváranie interpretácie a posúdenie textu. Prvé dva aspekty zaisťujú zručnosti, ktoré čitateľ uplatňuje pri práci so samotným textom, tretí aspekt vyžaduje predovšetkým znalosti, ktoré si žiak osvojil už predtým alebo v inom prostredí. ČG je v zmysle Záverov Európskej rady o strategickom rámci európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy („ET 2020“), Úr. vest. C 119, 28. 05. 2009 definovaná ako „súhrnná schopnosť porozumieť formám písaného jazyka, tieto formy používať a premýšľať o nich s cieľom dosiahnuť osobné a sociálne naplnenie. To presahuje kognitívne zložky (t. j. dekódovanie slov a porozumenie textu) a ovplyvňuje ďalšie aspekty podporujúce schopnosť porozumieť písaným textom.“ Význam čitateľskej gramotnosti Čítanie a ČG tvoria nevyhnutný predpoklad na rozvíjanie kľúčových kompetencií, predovšetkým kompetencie k učeniu sa, a čoraz viac sa využívajú ako nástroj na dosiahnutie ďalších cieľov v pracovnom i osobnom živote. Čítanie trénuje a cibí lineárne, postupné, sekvenčné myslenie, ako aj sústredenosť a koncentráciu. Vytvára u ľudí návyk a spôsobilosti, ktoré tvoria základ tvorivého myslenia,

obohacujú ich vlastnú životnú filozofiu a zdokonaľujú ich schopnosť riešiť a zvládať osobné problémy na základe otvoreného myslenia, ktoré nie je uzavreté v nemenných obsahoch. Formulované inými slovami: nedostatočná, nevyzretá čitateľská (a informačná) gramotnosť vedie v konečnom dôsledku k vážnym problémom pri štúdiu, ako aj pri uplatňovaní nárokov na trhu práce. Mládež sa stáva tzv. funkčne či sekundárne negramotnou, čo môže vyústiť nielen ku zníženiu vzdelanosti a konkurencieschopnosti spoločnosti, resp. štátu, ale následne tiež k ohrozeniu demokracie (ľudia sú napríklad viac ovplyvňovaní manipuláciou, reklamou či populistickými kampaňami). V súvislosti s čítaním výskumníci často hovoria o tzv. Matúšovom efekte, podľa ktorého tí, ktorí získajú zručnosť čítania v detstve, v živote potom čítajú a učia sa rýchlejšie ako tí, ktorí ju nezískali. Majú pritom väčšiu slovnú zásobu, čo znamená, že nestroskotajú pri zložitejších textoch, a lepšie rozpoznávajú postup príbehov a formulujú svoje argumenty, čo je schopnosť, ktorá sa inými prostriedkami nedá rozvinúť. Prejavuje sa tu kumulatívna, vývojová povaha čítania, jeho kognitívny prínos, ktorý hovorí, že čím viac čítate, tým lepšie viete čítať. Pri ČG sa hlavný dôraz kladie na funkčný charakter čítania za účelom rýchleho získavania a efektívneho spracovania informácií. ČG sa prelína s ďalšími oblasťami gramotnosti (prírodovedná, matematická, informačná, sociálna a ďalšie), preto je jej rozvoj veľmi dôležitý pri osvojovaní zručností, rozvíjaní schopností a pri získavaní vedomostí v ďalších vzdelávacích oblastiach. ČG je teda celoživotne sa rozvíjajúca vybavenosť človeka vedomosťami, zručnosťami, schopnosťami, postojmi a hodnotami potrebnými pre využívanie všetkých druhov textov v rozličných individuálnych i sociálnych kontextoch.

Prelína sa v nej viacero rovín:

- vzťah k čítaniu
Predpokladom pre rozvíjanie ČG je potešenie z čítania a vnútorná potreba čítať.
- doslovné porozumenie ČG stavia na schopnosti dekódovať písané texty a vytvárať porozumenie na doslovej úrovni so zapojením doterajších znalostí a skúseností.
- vyvodzovanie a hodnotenie Čitateľsky gramotný človek musí vedieť vyvodzovať z prečítaného textu závery a posudzovať (kriticky hodnotiť) texty z rôznych hľadísk vrátane sledovania autorových zámerov.
- metakognícia
Súčasťou ČG je schopnosť a návyk seba regulácie, t. j. schopnosť reflektovať zámer vlastného čítania, v súlade s ním voliť texty a spôsob čítania, sledovať a vyhodnocovať vlastné porozumenie čítanému textu a zámerne voliť stratégie pre lepšie porozumenie, prekonávanie náročnosti obsahu i zložitosti vyjadrenia.

- podeliť sa

Čitateľsky gramotný človek je pripravený podeliť sa o svoje zážitky, porozumenie a pochopenie textu s ďalšími čitateľmi. Svoje pochopenie textu porovnáva s jeho spoločensky akceptovanými interpretáciami, všíma si zhody a premýšľa o rozdieloch.

- aplikácia

Čitateľsky gramotný človek využíva čítanie na sebarozvoj, ako aj k vlastnému rozhodovaniu a konaniu a čítanie bohato zúročuje v celom svojom živote vo všetkých jeho dimenziách.

Učiteľ

Aspekty, ktorými sa vyznačujú dobrí učitelia vo vyšších ročníkoch primárneho či nižších ročníkoch sekundárneho vzdelávania:

- kladú náročnejšie otázky, ktoré nútia žiakov odvodzovať z daného textu a uvažovať nad rámec textu;
- pomáhajú čitateľom vytvárať súvislosti medzi textami, ktoré títo žiaci čítajú, a ich osobným životom a zážitkami;
- využívajú praktické materiály na čítanie so zodpovedajúcim stupňom náročnosti;
- sledujú pokrok žiakov pri čítaní a poskytujú im neformálne hodnotenie.

Podpora čítania v rodine

Deti sa učia čítať a osvojujú si túto schopnosť nielen v škole, ale aj pri iných príležitostiach mimo prostredia školy: školské prostredie tak nie je samo o sebe jediným činiteľom, ktorý má na rozvoj čítania vplyv. Rodičia, ktorí radi čítajú a chcú sa o túto záľubu deliť spolu so svojimi deťmi, podporujú ich kladný vzťah k čítaniu. Domáce aktivity zamerané na ČG v ranom veku tvoria základ pre to, aby sa deti naučili čítať v škole. Samotnú motiváciu k čítaniu ovplyvňuje čitateľské prostredie a kultúra, ktorá čitateľov obklopuje. Pre rozvoj ČG je mimoriadne dôležité, aby boli deti doma v rodinnom prostredí obklopené knihami v atmosfére čítania a mali tiež k dispozícii noviny a časopisy. V širšom zmysle je život v prostredí, ktoré si čítanie cení, zásadne dôležité pre to, aby deti získali čitateľské kompetencie. Aktivity v oblasti gramotnosti, do ktorých sa zapájajú rodičia, majú pre vývoj čitateľských zručností detí zásadný význam.

Z prieskumov PISA 2000 a 2009 vyplynulo, že pre mládež vo veku 15 rokov je z hľadiska rozvoja ČG veľmi dôležitá rôznorodosť materiálu, ktoré majú k dispozícii na čítanie a čitateľská aktivita. Žiaci, ktorí pravidelne čítajú beletriu a ďalšie materiály, napr. časopisy, noviny a

nebeletristickú literatúru, boli zvyčajne v čitateľských prieskumoch mimoriadne úspešní. Čítanie komixových kníh s lepšími čitateľskými výkonmi spojené nebolo. Ani čítanie materiálov na internete nemalo na úroveň čitateľskej gramotnosti taký pozitívny a výrazný vplyv ako čítanie tlačených textov prostredníctvom kníh a printových médií.

Najčastejšie nedostatky v praxi:

- Pedagogická verejnosť často vníma čitateľskú gramotnosť len ako súčasť predmetu materinský jazyk a literatúra. Stereotypy vo vzdelávaní
  - zameranosť na obsah a na nižšie kognitívne funkcie
  - a pretrvávajúce dominantné postavenie učiteľa pri sprostredkovaní obsahu.
- Obmedzené využívanie rozmanitých učebných a informačných zdrojov.
- Nízka frekvencia práce s nesúvislými textami.
- Slabá schopnosť súčasného vzdelávacieho systému eliminovať a kompenzovať rozdiely medzi žiakmi, ktoré sú dané odlišnou úrovňou podnetnosti ich domáceho zázemia.
- Čitateľská gramotnosť sa nerozvíja prierezovo vo všetkých predmetoch, absentujú kvalitné podporné nástroje pre učiteľov (učebnice, metodiky, webový portál, poradenská činnosť).
- Absencia povinnej literatúry v školských knižniciach v predmete slovenský jazyk a literatúra.

Ohrozenia/riziká:

- Čoraz viac žiakov a dospelých osôb má problém so základnými jazykovými zručnosťami, ako je napríklad slovná zásoba a jazyková vybavenosť. Ide pritom o nevyhnutný základ pre vývoj vyšších úrovní čitateľskej gramotnosti.
- Nedostatočné povedomie širokej verejnosti o význame čitateľskej gramotnosti pre sebarealizáciu jednotlivca a život v spoločnosti.
- Existencia fenoménu bibliofóbie alebo tzv a-gramotnosti u žiakov a mládeže. Ide o rozhodnutie nečítať napriek schopnosti čítať
  - trvalá ľahostajnosť voči knihám a čítaniu, čo predstavuje úplne nový postoj ku knihám, ktoré predstavujú základnú zásobáreň civilizácie.
- Zmena voľného času a záujmov žiakov/mládeže/dospelých.
- Chýba vôľa k námahe, cviku, sebadisciplíne, ktorá by účinne kontrolovala vôľu k pohodliu.

- Žiaci/mládež nepoužívajú internet iba na vyhľadávanie informácií, či dokonca na učenie sa, ako sa to často naivne predpokladá. Najčastejšie ho používajú na komunikáciu s priateľmi, sťahovanie hudby a hier –teda na zábavu.
- Žiaci/deti/mládež/dospelí uprednostňujú pred čítaním lákavejšiu zábavu (TV, internet, počítačové hry).
- Nedostatočný záujem, podpora a spoluúčasť na rozvoji čitateľskej gramotnosti u rodičov detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.
- Digitálne rozptyľovanie vedie takmer k nepretržitému preťažovaniu kognitívnych schopností a pozornosti. Dochádza ku kognitívnemu zahlteniu mozgu, čím sa znižuje kvalita rozhodnutí a volieb jednotlivca a narastá úzkosť. Digitálna demencia. Digitálne médiá vedú k tomu, že mozog menej používame, čím jeho výkonnosť časom klesá. U mladých ľudí sa tým oneskoruje vývoj mozgu, ich duševná výkonnosť zostáva od počiatku pod úrovňou svojich možností. Netýka sa to iba nášho myslenia, ale aj vôle, emócií a predovšetkým sociálneho správania.
- Nedostatočná a nevyzretá čitateľská gramotnosť vedie v konečnom dôsledku k vážnym problémom pri štúdiu, ako aj pri uplatňovaní nárokov na trhu práce.
- Nezpracovanie stratégie čitateľskej gramotnosti do školských programov.
- Nezpracovanie stratégie čitateľskej gramotnosti do prípravy budúcich učiteľov.
- Formálny prístup k realizácii stratégii, tzn. stratégia zaradovaná len „na papieri“.

Dôležité kroky na začiatku cesty k lepšej ČG:

- Zpracovanie strategických cieľov školy týkajúcich sa rozvíjania čitateľskej gramotnosti do inovovaných školských vzdelávacích programov.
- Zvýšenie počtu realizátorov programov zameraných na ČG
- Zabezpečiť žiakom prístup ku knihám a vytvoriť podmienky na čítanie.
- Organizovanie aktivít a projektov mimo formálneho vzdelávania.
- Revitalizácia školských knižníc, modernizovanie a dopĺňanie knižničného fondu.
- Príprava podporných textov a podpora nákupu kníh do školských knižníc pre jednotlivé predmety a všetky stupne vzdelávania. Potrebné kroky (zmeny) v
  - koncepcii vzdelávania
- Doplnenie ŠVP, v intenciách jednotlivých úrovní čitateľskej gramotnosti a s dôrazom na efektívny rozvoj predčitateľskej gramotnosti.
- Inovovať pedagogické dokumenty, metodické materiály a učebnice.

- Odporúčať riaditeľom základných škôl a stredných škôl, aby aktivity zamerané na podporu čítania žiakov zapracovali do školských vzdelávacích programov.
- Stratégia na podporu čítania žiakov v školách, ktorej súčasťou by bolo aj aktívne využívanie školských knižníc (čitateľského kútika) ako súčasti školských vzdelávacích programov.
- Vývoj a realizáciu verejne dostupných programov vo formálnom či neformálnom vzdelávaní na zvyšovanie čitateľskej gramotnosti, ktoré sa realizujú tak na národnej, ako aj na lokálnej úrovni s cieľom osloviť rozličné cieľové skupiny.
- Podpora implementovania čitateľských stratégií v procese vzdelávania na všetkých úrovniach v pedagogickej dokumentácii, nástrojoch monitorovania, kontroly a hodnotenia. Zabezpečenie kontinuálneho a systematického prepojenia predčitateľskej gramotnosti s čitateľskou gramotnosťou; v rozvíjaní čitateľskej gramotnosti je potrebné akcentovať systematické postupovanie podľa jednotlivých úrovní gramotnosti medzinárodnej štúdie PISA.
- Explicitne zadefinovať hlavný cieľ čítania

–čítanie s porozumením.

Nastaviť požiadavky v pedagogických dokumentoch tak, aby bolo možné do vyučovania v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra implementovať jednu hodinu čítania týždenne podľa vlastného výberu.

Potrebné kroky vo vzťahu k učiteľovi:

- Čitateľskú gramotnosť realizovať vo všetkých vzdelávacích oblastiach.
- Vyučovacie hodiny, ktoré sú zamerané na osvojenie si správnych stratégií pri čítaní s porozumením a na vyhľadávanie informácií v súvislosti s edukačným obsahom, realizovať v spolupráci so školským knihovníkom/knihovničkou v priestoroch školskej knižnice alebo uskutočňovať v spolupráci s verejnou knižnicou v jej priestoroch.
- Zabezpečiť vzdelávanie učiteľov pre potreby nového systému hodnotenia žiackych výkonov.
- Zabezpečovať permanentné odborné vzdelávanie pracovníkov v programoch z oblasti vývoja gramotnosti s ohľadom na posledné výsledky v teórii a praxi (úspešné príklady).
- Pripravovať pracovníkov na uskutočňovanie neformálneho vzdelávacieho procesu.
- Prístupovať k učiteľom ako k partnerom.
- Jasne definovať ciele smerom k učiteľovi.

Čo treba podporiť:

Doplnenie učebníc, učebných zdrojov, textov, metodík a podporných materiálov v súvislosti s úlohami zameranými na rozvoj čitateľskej gramotnosti v printovej a aj všeobecne prístupnej digitálnej podobe. Podpora dobudovania knižníc (nielen školských knižníc, ale aj verejných a akademických knižníc, informačných fondov a kabinetných zbierok) tak, aby mohli v zmysle Koncepcie celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike plniť úlohy kultúrnych a informačných centier celoživotného vzdelávania. Podpora celoživotného vzdelávania a skvalitnenie systému riadenia ľudských zdrojov pre oblasť rozvoja čitateľskej gramotnosti.

Vytváranie kvalitných učebných materiálov a pomôcok na hodnotenie dosiahnutej úrovne gramotnosti. Zriaďovateľom školských knižníc sa odporúča, aby pri dostatočnom objeme finančných prostriedkov zo zdrojov zriaďovateľa školy zvýhodnili činnosť školskej knižnice a zvlášť školského knihovníka/knihovníčky ako vykonávateľa/vykonávateľky odborných knižničných činností a organizátora/organizátorky kultúrnych podujatí a výchovno-vzdelávacích podujatí.

Vyčleniť každý rok finančné prostriedky pre školy na obnovu knižničných fondov v školských knižniciach, ktoré sú zriadené v súlade s platnou legislatívou, a doplnenie informačných zdrojov v kabinetných zbierkach škôl, ktoré nemajú zriadené školské knižnice.

ŠPÚ musí aktualizovať ŠVP z aspektu úrovni ČG vo všetkých vzdelávacích oblastiach a vypracovať štandardy pre jednotlivé úrovne gramotnosti.

Východiská k rozvoju ČG v podmienkach ZŠ Skýcov

Čitateľská gramotnosť je univerzálna technika, ktorá robí žiaka schopným nielen prečítať slová, vety a celé texty, ale aj pochopiť prečítané a ďalej s obsahom a získanými informáciami pracovať. Pri takomto chápaní problematiky čitateľskej gramotnosti nie je až tak veľmi dôležitá ani rýchlosť, ani plynulosť čítania, ale podstatné je porozumenie textu a používanie informácií z neho. Súčasťou čitateľskej gramotnosti sú čitateľské schopnosti a zručnosti, čitateľské návyky, záujmy, postoje, motivácia k čítaniu a vedomosti žiaka.

V záujme rozvoja čitateľskej gramotnosti v podmienkach našej školy sa sústredíme na:

1.

Podporu vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania čitateľskej gramotnosti detí a žiakov. Zoznam poskytovateľov akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania

pre oblasť čitateľskej gramotnosti je zverejnený na <http://www.minedu.sk/akreditacie> -v rezorte školstva/.

2.

Formovanie kladného vzťahu detí a žiakov ku knihe a literatúre, organizovanie súťaží v čitateľských zručnostiach a popoludňajšie čitateľské aktivity.

3.

Aktivity na podporu rozvoja čitateľskej gramotnosti, zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry).

4.

Využívanie možností vzdelávania celého pedagogického zboru z ponuky vzdelávacích aktivít MPC v oblasti cieleného rozvíjania čitateľskej gramotnosti, resp. vzdelávania pre riadiacich zamestnancov škôl s obsahovým zameraním na tvorbu vlastnej stratégie rozvoja čitateľskej gramotnosti.

5.

Preštudovanie zborníka príspevkov „Vedenie školy ako koordinátor rozvoja čitateľskej gramotnosti“, ktorý obsahuje 16 podrobne spracovaných príspevkov. Zborník je v plnom znení dostupný na webovom sídle MPC [http://www.mpc-edu.sk/aktuality/zbornik-prispevkov-z - medzinarodnej-odbornodidactickej-konferencie](http://www.mpc-edu.sk/aktuality/zbornik-prispevkov-z-medzinarodnej-odbornodidactickej-konferencie).

6.

Sledovanie informácií a materiálov na podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania, ktoré Metodické centrum Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice zverejňuje na svojom webovom sídle www.spgk.sk.

7.

Podporu voľno časové aktivity detí a žiakov zamerané na jazykovú kultúru (recitačné a literárne súťaže, školské prezentácie tvorivosti).

8.

Využívanie uvoľnených úloh PISA a metodických príručiek na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti na www.statpedu.sk v rámci všetkých predmetov v základných školách.

1. ČÍTANIE S POROZUMENÍM NA I. STUPNI ZŠ

Výchovno-vzdelávací proces na I. stupni ZŠ je silno ovplyvnený hravými činnosťami a zážitkovým učením, aby bol prechod z predškolskej výchovy čo najplynulejší. V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu podporujeme vyjadrovanie myšlienok a pocitov

prostredníctvom slov, pohybov, obrazov či v piesňach. Nezastupiteľné miesto pri formovaní osobnosti má kniha a čítanie. Ak má dieťa v neskoršom veku správne porozumieť čítanému textu, musí sa ho najskôr naučiť dobre vnímať. Kvalitu vnímania determinuje nielen úroveň schopnosti rozlišovať grafické symboly, ale i celkové porozumenie významu textu a s tým spojené voľné zaobchádzanie s prečítaným textom. S pribúdajúcim vekom žiaka sa zrenie vnímania prejavuje zlepšujúcou sa schopnosťou zrakovo diferencovať, syntetizovať a analyzovať videné a počuté. V počiatočnom rozvoji čítania s porozumením sa o úrovni porozumenia textu učiteľ dozvedá ústnou formou komunikácie so žiakom, preto je dôležité rozvíjať okrem spôsobilosti učiť sa učiť sa aj sociálne komunikačné spôsobilosti.

Kompetencie žiaka podľa ISCED 1, ktorý prechádza na II. stupeň:

sociálne a komunikačné spôsobilosti:

- vyjadruje sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania
- dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- rozumie rôznym typom doterajších textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať
- rešpektuje kultúrnu rozmanitosť - medzikultúrna komunikácia

spôsobilosť učiť sa učiť:

- získava schopnosť sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach

Prioritné východiská

V záujme rozvoja ČG na jednotlivých vyučovacích hodinách kladieme veľký dôraz na chápanie jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie, ktorý sa premieta do zámerného preferovania rozvoja komunikatívnych kompetencií. Okrem kvalitného porozumenia textu akcentujeme aj kvalitné osvojenie si techniky čítania nenásilným, zážitkovým spôsobom na vhodných, veku primeraných textoch. Vyučujúci poskytuje zvýšený priestor rozvoju vlastnej tvorby žiaka a pri práci s informáciami podporuje ČG posilňovaním schopnosti argumentovať a pod. Súčasne

vyučujúci prináša do vyučovania texty súvislé i nesúvislé. Naším cieľom je totiž pestovanie pozitívneho vzťahu ku knihám – čím viac sa dieťa stretáva s knihou, tým má lepšie predpoklady preniknúť naozaj do podstaty textu. Nejde pritom iba o umelecký text, ale aj text vecný. Z vyššie uvedeného vyplýva, že je veľmi dôležité, aké stratégie, postupy alebo techniky učenia si žiak v tomto období osvojí, prípadne vybuduje. Tie potom využíva pri ďalšom vzdelávaní, získavaní nových poznatkov, ich spracovaní a využití. Informácie, ktoré žiak získava, mu ponúkajú učebnice, mapy, encyklopédie, internet a rôzne iné materiály, ktoré je možné vo výchovno- vzdelávacom procese využiť. Ide predovšetkým o vecné texty súvislého charakteru, ale aj nelineárne texty, literárne texty a mnohé iné, s ktorými sa žiaci stretávajú vo všetkých vyučovacích predmetoch. Na to, aby žiaci sa žiaci tieto texty neučili len naspamäť, ale aby im aj porozumeli, je nevyhnutné žiakov viesť k rôznym stratégiám, technikám učenia sa, ktoré vedú k trvalejšiemu osvojovaniu si informácií. Porozumenie textu zahŕňa vyhľadávanie kľúčových informácií, ich spracovávanie, zapamätanie si, integrovanie, hodnotenie a následné využívanie v reálnych životných situáciách. Porozumenie textu je proces, ktorý si vyžaduje nielen žiakove schopnosti, ako vie čítať plynule, rýchlo, bez chybovosti, ale vyžaduje si aj zapájanie myšlienkových postupov, kognitívnych funkcií, ktoré je nutné rozvíjať a stimulovať. V našej práci chceme predložiť nový prístup, ako porozumenie textu možno skvalitňovať pomocou stimulovania kognitívnych funkcií, ktoré sú pri procese porozumenia textu jeho nevyhnutnou súčasťou a odrážajú sa v jednotlivých úrovniach porozumenia textu.

2. ČÍTANIE S POROZUMENÍM NA II. STUPNI

Pozitívny vzťah k celoživotnému vzdelávaniu je závislý od úrovne zvládnutia jazyka. Aj ISCED 2 zdôrazňuje nevyhnutnosť chápania jazyka ako nástroja myslenia, prostriedok komunikácie a tiež jazyk definuje ako znak národnej identity. Tieto aspekty premietame nielen do osvojovania si poznatkov o jazyku (jazyková kompetencia), ale aj o ich vhodnom použití v rôznych komunikačných situáciách (komunikačná kompetencia). Snažíme sa vytvoriť väčší priestor na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať a pod. Cieľom je rozvoj čitateľských schopností, ktoré presahujú aspekt technického zvládnutia čítaného textu a smerujú k prijatiu jeho obsahu. Žiakov vedieme miesto návyku na memorovanie a pasívneho prijímania poznatkov ku konštruovanej a aktívnej účasti v procese učenia sa. Na jednotlivých vyučovacích predmetoch využívame inovačné metódy a formy práce, porovnávame informácie z rôznych zdrojov, využívame multimediálne programy, zaraďujeme prácu s internetom s prepojením na bežný život, pracujeme s nesúvislými textami (mapy, grafy, tabuľky a pod.), vyvodzujeme vzťahy medzi informáciami.

Čitateľskú gramotnosť ako kompetenciu k celoživotnému učeniu rozvíjame na princípe medzipredmetových vzťahov.

Žiak, ktorý preukazuje takúto zručnosť:

uvedomuje si potrebu svojho autonómneho učenia sa ako prostriedku seberealizácie a osobnostného rozvoja dokáže reflektovať proces vlastného učenia sa a myslenia pri získavaní a spracovávaní nových poznatkov a informácií a uplatňuje rôzne stratégie učenia sa dokáže kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať kriticky hodnotí svoj pokrok, prijíma spätnú väzbu a uvedomuje si svoje ďalšie rozvojové možnosti komunikačnú spôsobilosť a čitateľskú gramotnosť žiakov rozvíjame vo všetkých všeobecno-vzdelávacích predmetoch.

V pláne práce školy sú zahrnuté plánované aktivity na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti. Metodické orgány vo svojich plánoch majú zapracované opatrenia na zlepšenie čítania a čítania s porozumením a majú naplánované aktivity na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti vo vyučovacom i mimovyučovacom čase.

Vzhľadom na nižší počet žiakov v triedach využívame diferencované úlohy a činnosti, vedieme žiakov k čítaniu s porozumením, chápaniu a vysvetľovaniu obsahu zameraného na rozvíjanie komunikačných zručností žiakov.

Do vyučovacieho procesu častejšie zaraďujeme prácu vo dvojiciach, v skupinách a využívame diferenciaciu úloh pre žiakov podľa ich schopností.

Spoločné celoškolské aktivity a smerovania

Na dosiahnutie lepších výsledkov žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti uskutočňujeme nasledovné aktivity:

účasť na ďalšom vzdelávaní pedagógov organizovaných metodicko-pedagogickým centrom

- interné vzdelávanie pedagógov v jednotlivých metodických orgánoch a individuálne štúdium

- odovzdávanie získaných poznatkov na zasadnutiach metodických orgánov

(dané vzdelávanie sa pozitívne prejavuje v zavádzaní nových foriem a metód práce, pri výbere textov, pri overovaní čítania s porozumením, pri rozvoji kritického myslenia a komunikačných zručností žiakov)

- ďalšie vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov na zvýšenie odbornej spôsobilosti

- otvorené hodiny orientované na metódy rozvoja čitateľskej gramotnosti

- venovanie zvýšenej pozornosti žiakom na ročníkoch 1 – 4, vzhľadom na narastajúci počet detí s poruchami čítania

- na I. stupni rozšírenie hodinovej dotácie predmetu slovenský jazyk a literatúra s cieľom rozvoja komunikačnej spôsobilosti a čitateľskej gramotnosti žiakov I. stupňa
- rozvíjanie jazykovej gramotnosti, aby žiak komunikoval v cudzom jazyku
- používanie pracovných zošitov zameraných na rozvoj matematickej a čitateľskej gramotnosti
- využívanie knižnice ako centra rozvoja čitateľských zručností
- žiaci sa učia hľadať rozličné informácie z rôznych zdrojov, ktoré využívajú v projektových a skupinových prácach

AKTIVITY A PODUJATIA

AKTIVITA – PODUJATIE	ROČNÍKY	DOPORUČENÉ UČEBNÉ PREDMETY Termín	ZODPOVEDNOSŤ
Hviezdoslavov Kubín - triedne kolá, školské kolo, príprava žiakov na postupové súťaže (súťaž)	1.- 9.	SJL Február – Marec	vyučujúci SJL
Šaliensky Mat'ko (súťaž)	podľa záujmu žiakov	SJL Január	vyučujúci SJL
Olympiáda zo SJL, ANJ, (súťaž)	II. stupeň – podľa záujmu žiakov	SJL, ANJ, Október – Apríl	vyučujúci SJL, ANJ,
Čitateľský maratón (číta celé Slovensko)	1.- 9.		všetci vyučujúci
Podpora odberu časopisov a ich využívanie na čítaní a literatúre	1.- 9.	všetky predmety Priebežne	všetci vyučujúci, rodičia žiakov
Práca s odbornou literatúrou – vyhľadávanie informácií – encyklopédie, atlasy		všetky predmety Priebežne	
„Záložka do knihy spája školy“ – zapojenie sa do slovenského projektu	1.- 9.	SJL, VYV, PRV, VYU, INF, záujmová činnosť Október	všetci vyučujúci
Nácvik divadla, resp. malé javiskové formy, dramatizácia textu (+ výroba kulís, dekorácií, kostýmov, plagátov)	1.- 9.	SJL, VYV, PRV, VYU, INF, TECH Priebežne	všetci vyučujúci
Príprava kultúrnych programov na rôzne príležitosti	1.- 9. 1.- 9.	všetky predmety Priebežne	všetci vyučujúci
Návšteva knižnice - obecnej	1.- 9.	všetky predmety Marec	všetci vyučujúci
Besedy o prečítaných knihách	1.- 9.	SJL, NEJ, ANJ,	
Z rozprávky do rozprávky – čítame škôlkarom	1.- 9.	SJL, ANJ Marec	
Čitateľská súťaž		Priebežne	

Referáty	5. -9.	DEJ, GEO, BIO Priebežne	vyučujúc DEJ, GEO, BIO
Projekty	5. -9.	DEJ, BIO, GEO, ANJ, SJL, , FYZ, CHEM Priebežne	vyučujúci predmetov

KONKRETIZÁCIA ČINNOSTÍ

(metódy, formy, aktivity)

AKTIVITA – PODUJATIE	POPIS	DOPORUČENÉ PRE realizovať podľa zváženia PZ a obsahu učiva Termín	PREDMETY
Čitateľská dielňa	žiak si prinesie z domu obľúbenú knihu, porozpráva kto ju napísal, o čom je, čo sa mu páči, čo je na nej zaujímavé	1. – 9. Priebežne	SJL
Vytvorenie knihy	žiaci prečítajú knihu, na VYV vytvoria obal podľa vlastných predstáv s ilustráciami a potom vložia do nej listy: osnovu (napísanú na slohu), obsah , resp. vlastnú reprodukciu textu	1. – 9. Marec	SJL, VYV
Strom detských spisovateľov	na veľký kartón žiaci nakreslia strom, z farebného papiera vystrihnú kvety, do ktorých napíšu meno jedného spisovateľa (aj názov diela) a prilepia na strom	1. – 9. Október - Marec	SJL, VYV

Marec „Mesiac knihy“	návšteva knižníc, vytvorenie plagátu, záložky do knihy, besedy o prečítaných knihách, zábavné popoludnie o knihách	1. – 9. Marec	SJL, VYV, PRV, INF
Knižná šifra	žiak má podľa indícií (ilustrácia, obrázok) uhádnuť názov knihy – spoločné podujatie viacerých škôl	1. – 9. Marec	
Čitateľská súťaž	žiaci súťažia v počte bezchybne prečítaných slov za minútu s tým, aby pri rýchlosti aj porozumeli textu	2. -9. Priebežne	SJL
Čítame škôlkárom	pri návštevách detí z MŠ v ZŠ starší žiaci čítajú mladším žiakom rozprávky	4. – 8. Priebežne	SJL
Čítanie s príbuznými	žiaci čítajú knihu doma s rodičmi (starými rodičmi ...), na hodine SJL, porozprávajú dojmy – aktivita môže byť pravidelná	5., 7., Október	SJL
Deti v príbehoch	učiteľ vyberie nejaké dielo, kde hrdinom sú deti, žiaci ho prečítajú (doma, v škole), potom beseda, názory na konanie hrdinov, ich život, čo ich motivovalo k takému konaniu, ako by som sa zachoval v podobnej situácii ja	4. – 9. Priebežne	SJL, DEJ,
Sviatky v živote našich predkov	vyhľadávanie informácií o Vianociach, Veľkej noci, Fašiangoch, Dožinkoch a iných sviatkoch z rôznych zdrojov – knihy, časopisy, encyklopédie a porovnanie so súčasnosťou	1. – 9. Priebežne	SJL, DEJ, VLA, VYV, ANJ, NEJ
Kto prečíta viac	súťaž v počte prečítaných kníh v školskom roku – najlepší čitatelia budú na konci šk. roka vyhodnotení a ocenení	1. – 9. Priebežne	SJL
Dramatizácia prečítaného textu alebo historickej udalosti	dramatizácia prečítaného textu, zhotovenie kostýmov a masiek	5. – 9. Priebežne	DEJ, SJL, VLA, VYV

Dejepisné čítanie	čítanie povestí, poviedok, životopisov, románov na doplnenie učebných textov	5. – 9. Priebežne	SJL, DEJ, VLA
Pravidlá hier z textu	naštudovanie pravidiel spoločenských hier, loptových hier, tenisu, bedmintonu, stolného tenisu a pod z pravidiel	2. – 9. Priebežne	TSV